

КАЗНЕНА ПОЛИТИКА

1.02 Прегледна научна статија
УДК343.19.077.6(497.7)

Апстракт

Авторот на трудот се осврнува на прашањето на судската казнена политика во Република Македонија. Авторот истакнува дека секогаш кога криминалитетот на определен простор и во определено време се наоѓа во пораст и со карактеристики што го чинат потежок, посложен за откривање и за спречување, казнената политика станува актуелен проблем и во науката за криминалитетот и во практиката на оние што работат на подрачјата на неговото спречување и сузбивање. Тоа се случува сега и во нашата земја. Тоа беше непосреден повод Здружението за кривично право и криминологија на Македонија да организира научна расправа врзана за казнената политика. Расправата се насочи кон казнената политика како научен и теоретски проблем и како практика што ја остваруваат органите на казнениот прогон, посебно судовите. Во статијата авторот ја објаснува разликата меѓу криминалните политика на државата, од една страна и судската казнена политика, од друга страна и во која насока се движи македонското законодавство почестите измени и дополнувања на Кривичниот законик и донесувањето на Правилникот за одмерување на казната од страна на Врховниот суд на Република Македонија.

Клучни зборови: Казнена политика, Правилник за одмерување на казна, Криминологија, Полиција.

1. Пристап кон дефинирањето на казнената политика

Секогаш кога криминалитетот на определен простор и во определено време се наоѓа во пораст и со карактеристики што го чинат потежок, посложен за откривање и за спречување, казнената политика станува актуелен проблем и во науката за криминалитетот и во практиката на оние што работат на подрачјата на неговото спречување и сузбивање. Тоа се случува сега и во нашата земја. Тоа е непосреден повод Здружението за кривично право и криминологија на Македонија да организира научна расправа врзана за казнената

---

¹ Редовен професор, Правен факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

политика. Расправата се насочи кон казнената политика како научен и теоретски проблем и како практика што ја остваруваат органите на казнениот прогон, посебно судовите.

Некои автори ја одредуваат како „Судска казнена политика“ – бидејќи судовите се тие што применуваат (изрекуваат) казни на виновните сторители на кривични дела. Но, ние сметаме дека поимот што ние го користиме е поопшт и поопфатен, кога се работи за оваа проблематика. Најголемиот број на автори кои се занимаваат со оваа проблематика, казнената наука ја разгледуваат во состав на **криминалната политика**, како наука која ги подразбира не само казните (репресијата) како средство за борба против криминалитетот, туку го подразбира и општиот ангажман на општеството и нанеговите институции во борбата против криминалитетот, во преден план создавајќи услови и претпоставки за отстранување на причините, условите, поводите што доведуваат до криминалитет, вклучувајќи ја и ресоцијализацијата и социјалната адаптација на лица на кои им биле изречени и извршени кривични санкции.

Во неможноста (неспособноста) на општеството да ги совлада оние внатрешни противречности во правните, политичките, економските, социокултурните што добиваат смисла на фактори што влијаат на појавата на криминалитетот, општествената реакција на криминалитетот како нужна и неопходна се ориентира кон репресијата, кон казните кои сеуште се сметаат за најмоќно, најефикасно, најделотворно средство во борбата против криминалитетот. Но, сепак, репресијата (казните) се применуваат во зависност од постигнатите ефекти и богатството на системот на казни содржани во Кривичниот законик на државата. Општеството, одговорноста за спречувањето на криминалитетот ја префрлува на државата и нејзините органи надлежни и овластени да применуваат репресија и на тој начин да го спречуваат, сузбиваат и превенираат криминалитетот.

Откако државите, криминалитетот го именуваат како опасна појава за општеството и неговите граѓани, како најтешки облици на човеково поведение со кое се напаѓаат најголемите човекови вредности: животот и слободата, правата и слободите, материјалните и духовни вредности, односно добрата што ги поседува и создава човекот. Присилата се сметала за најмоќно средство против криминалитетот, кое ни ден денес не е изменето. Некои автори, казната ја одредуваат како „императив“ без кој општеството не може да опстане.

Современиот развој на казнено-правните и криминолошки науки кои низ историјата го афирмираат ставот на недоверба во казната

како средство за совладување на криминалитетот и денес сериозно се занимаваат со оваа проблематика, но не во насока да се напушти казната и казнувањето во борбата против криминалитетот, туку да се изнајдат средства и методи што ќе придонесат негативните страни на казната и негативните последици што таа ги остава зад себе, на кој начин се совладуваат. Тие погледи и настојувања, најсилно доаѓаат до израз преку современиот концепт на „ресторативна правда“ Тоа особено заради емпириски провереното и криминолошки утврденото сознание дека постојниот систем на санкции не влијае на етолошките фактори што го условуваат(детерминираат) настанувањето на криминалитетот, ги тераат луѓето криминално да се однесуваат. Второ, државата и државните институции добиваат многу голема улога и значење во спречувањето на криминалитетот точно заради потврдениот факт дека до сега не успеале да го совладаат криминалитетот, да создадат општество(држава) без криминалитет.

Современите концепти за кои стана збор, настојуваат да влијаат и врз положбата, статусот, методите на работа и постапувањето на органите што применуваат репресија (казни и ги извршуваат). Нивното постапување да се остварува преку процесните правила, со минимална примена на репресија (онолку колку што е нужно) и во согласност со гарантираната положба на човекот во општеството, неговите права и слободи, да се цивилизира, да се хуманизира нивното постапување. Оттука и потребата и во науката и во практиката да се издвои и обликува едно посебно подрачје на изучување на оваа проблематика, одредено како „казнена политика“. Овој пристап кон изучувањето на оваа проблематика не значи по наше уверување, нејзино издвојување на криминалната политика на начин на кој се прекинуваат сите меѓусебни врски. И ова подрачје се формира врз доминантните премиси на криминалната политика, со настојување оваа област да влијае на криминалната политика нови погледи и сфаќања, да постанат и нејзина содржина и начин на постапување, како и начин на нејзино остварување.

2. Дефинирање на казнената политика

Некои автори чувствуваат потреба, поимот „казнена политика“ да го дефинираат и разгледуваат посебно.² Тоа го прави и проф. д-р Зоран Сулејманов издвојувајќи ја од поимот криминална политика,

² З. Сулејманов, Криминална политика, Скопје, 2011, стр.43. / Z. Sulejmanov, Kriminalna politika, Skopje, 2011, str.43.

смета дека таа содржи три компоненти што ја чинат посебно подрачје од криминалната политика. Подрачјата на проучување и работа (остварување на казнената политика) го одредува како подрачја и првото го одредува како кривично законодавство и сите активности кои се врзани за него, а второто го одредува како функционирање на кривичното правосудство со сите негови елементи и трето извршувањето на кривичните санкции. Начелата врз кои е поставена криминалната политика, спрема овој автор во потполност се однесуваат и на „казнената политика“, начела како: начело на законитост (легалитет), начелото на легитимитет, начело на хуманост, еднаквост и правично постапување, начело на индивидуализација, начело на единствена казнена политика во државата и др. Во опходноста криминалната политика да се остварува во потполна согласност со овие начела во сите елементи, фази и органи на нејзината примена, сепак треба да се истакне дека низ различните фази низ кои се остварува казнената политика и нејзиното изразување низ различни содржини, методолошкото постапување, методите што се применуваат се различни и поради тоа на оваа проблематика неопходно е да се посвети посебно внимание, особено и заради фактот што казнената политика е подрачје во кое на соодветен начин и со свои надлежности, нејзе ја креираат, обликуваат и остваруваат сите органи на власта: законодавната, извршната и судската власт.

Откако укажавме на овие проблеми од предметна, содржинска и методолошка природа, врзани за поимот на „казнена политика“, нужно е да се укаже дека и во врска со овој поим постојат дилеми во поглед на неговата адекватност и опфатност на содржините што го чинат предметот на истражување. Паралелно се поставува и прашањето за природата на научните сознанија, што ги опфаќа казнената политика и во врска со тоа, се поставува прашањето, дали таа е научна самостојна дисциплина или дел од криминалната политика како практика? Ова особено и заради фактот што казнената политика е доверена пред се на судовите, како државни органи и како судска власт. Самиот назив „казнена политика“ настанал и е прифатен врз основа на ставот дека казната во спречувањето и сузбивањето на криминалитетот има доминантно значење, уверување и кај оние што ги пропишуваат казните и кај оние кои ги применуваат. Тие претставуваат моќно средство во борбата со криминалитетот. Денес сепак се поставува прашањето на сеопфатноста на овој поим, бидејќи системите на казни во својот развој, постепено ја губат ретрибутивната природа како

нивна суштина, а од друга страна пак се воведува поимот „санкции“ кои ги подразбира казните, но опфаќа и други казни мерки кои во голема мера се алтернативни и на кои ретрибутивноста во нивната примена и изрекување нема доминантно место и значење. Така и кај ова подрачје, што го одредивме како казнена политика, прашањето на теоретскиот, научниот и методолошкиот пристап во одредувањето на природата на ова подрачје на сознанија во системот на казнените науки.

Однесувајќи се со респект спрема сите автори што укажуваат на постоење на дилеми и недоречености во однос на самиот поим на казнена политика, ќе се обидеме накрај да дојдеме до смислата и содржината на овој поим преку анализа на системот на санкции во примена во одредено време и на одредено место од страна на судовите-судиите и евентуалното влијание од државата, односно законодавната и извршната власт врз практиката на судовите во спречувањето на криминалитетот со примена на санкции.

Белградскиот професор д-р Зоран Стојановиќ, исто така, доведувајќи ја во прашање адекватноста на овој поим и содржините што со него се опфаќаат повеќе подрачја, како што е пропишувањето на казните до зоната на казнивото, во конкретната расправа тој се ограничува на прекршочното казнено право.³ Тие чести промени, кои инаку ја слабеат сигурноста на казненото право и неговото влијание врз стабилноста на правниот систем во целина се продукт пред се на обврската од Спогодбата за стабилизација и асоцијација, склучена со ЕУ. Но длабоките промени во политичкиот, правниот, економскиот систем и ставањето во преден план нови вредности кои произлегуваат од концептот за гаранција на правата и слободите на граѓаните и новиот економски систем, кој почива пред сè на приватната сопственост на капиталот и средствата на трудот - приватната сопственост. На овие противречности кои се јавуваат како системски, но и како противречности што произлегуваат од односот на одделните власти во државата во која власта е поставена врз принципот на поделба на власта и која секоја одделно влијаат врз казнената политика, која за жал досега не ја проучуваме и не ја следиме, не знаеме како оваа казнена политика обликувана под овие влијанија, придонесува за спречување на криминалитетот до примената на санкциите.

³ Z. Stojanović, Kaznena politika u Srbiji – sukob zakonodavca i sudske prakse vo kaznena politika u Srbiji, kaznena reakcija u Srbiji, II deo, Beograd, 20-2, стр. 7.

Во доменот на овој дел од казнената политика, што се обликува и остварува преку државата, посебно место и значење добива таканаречената „темна бројка на криминалитетот“. Неспорен но недоволно проучен е фактот како новите промени во кривичниот законик со внесување на нови инкриминации и нови облици на криминалитети за чија феноменологија малку знаеме, влијаат на појавата на „темна бројка на криминалитетот“. Порастот на криминалитетот сам по себе доведува до зголемување на темната бројка на криминалитетот. Ние тој факт можеме да го потврдиме и преку постојаното зголемување на бројката од полициската статистика, кои ни потврдуваат дека бројот на НН строителни на кривични дела, кај одделни кривични дела се зголемува и бројот на неуспешно завршените кривични постапки заради недокажано постоење на кривично дело и одговорност на сторителот, постојано се зголемува, а малолетничкиот криминалитет од друга страна нагло расте. Овој факт остварува нови проблеми кај политиката на казнениот прогон, која на соодветен начин делува на казнената политика во целина. Тоа го загрозува начелото на законитост во кривичното право.

3. Критериуми на казнената политика

Со казната (санкцијата) на осуденото лице му се наметнува соодветно зло кое се изразува најчесто како ограничување на права и слободи. Точно затоа основното тежнение врзано за казната е: органот што ја изрекува (применува) да ја примени –изрече правичната казна. Судот низ историјата е органот што дели правда и затоа и нему му се доверува изрекувањето на казните – санкциите. Затоа и правдата односно правичното одмерување на казната, правичното постапување од страна на органите што применуваат казни се смета за едно од најзначајните начела, кое е сложено по одредување на неговата смисла и содржина со влијание врз луѓето за тоа што е правично во време и простор. Чувствителноста и на осуденото лице и на заедницата на правичноста и правдата, се наметнува потреба за органите што ги применуваат казните да имаат критериуми кои ќе им овозможат полесно да дојдат, да изречат казна која е правична и праведна. И во овој момент кога го пишуваме овој сегмент од поимот на казнената политика, од Министерство за правда и Министерство за социјална политика, потекна нова иницијатива за измени во КЗ на Република Македонија, во чл. 188 (Полов напад на дете), каде што казната за

основното кривично дело се зголеми за сторителотна делото до 20 години затвор, со можност за применување на мерката за безбедност – „медицинско – фармаколошко лекување“, односно позната во јавноста под името „хемиска кастрација“. Зголемувањето на траењето на казната до максимална горна граница на казнување, ни го наметнува прашањето: дали оваа казна е во согласност со основниот концепт на „казнената политика“ врз кои е поставен нашиот казнен законик. За кривичното дело познато како „Педофилија“ за кое се тврди дека се наоѓа во голем пораст, се предвидуваат и други мерки (мерка за безбедност- кастрација) по издржаната казна, што најчесто би завршила со смртоносни последици. Со овие измени на системот на санкции, КЗ во суштина ја напушта ресторативната правда и се враќа на пунитивната природа на казната затвор, на репресијата и на ретрибуцијата. Овие измени се објаснуваат со тврдењето дека ова кривично дело се наоѓа во изразит пораст, а децата кои се изложени на големи опасности имаат трајни последици врз нивната личност и живот. Не ни е познат ни ставот на Врховниот суд на Република Македонија, по овие измени на КЗ на РМ, кои се веќе доставени на усвојување во Собранието на РМ. Ова го изнесуваме за да укажеме на тоа како државата, нејзините органи и Собранието влијаат на казнената политика на судовите однапред. Заострувањето на казнената политика во КЗ, министерот за правда ја објаснува со: организираниот криминалитет, тероризмот и присуството на новите облици на криминалитет на изречените казни во одредено време и на одреден простор, иако според него судовите не би требало да водат никаква казнена политика при примената на казните, туку да водат сметка за доследната примена на казнените норми, да го применуваат правото, водејќи сметка за тоа дека судовите имаат доволно простор за слободно одлучување како во поглед на изборот на санкциите така и во поглед на одмерувањето на казните. Тоа им го овозможуваат општите институти на казненото право во општиот дел на КЗ, како и широките распони од посебниот дел. Факт дека во областа на кривичните санкции, посебно од одмерувањето на казните, постои низок степен на врзаност помеѓу казните и правото, бидејќи постојат широки рамки за избор и одмерување на казните и водење на казнена политика. Субјектите што ги применуваат санкциите, на соодветен начин влијаат врз формирањето на казнената политика. Дека ова е казнена политика многу е тешко да се тврди, кажува Стојановиќ. За остварување на заштитната функција на кривичното право, може да се каже дека со конкретната примена врз

конкретни случаи од страна на судовите, станува збор за водење на една општа казнена политика и ништо повеќе. При ова тврдење, нам ни се поставува прашањето: дали судиите, судовите – основните и повисоките, треба да развиваат сопствена методологија за водење на казнена политика, поради доследно придржување кон принципите на правдата, правичноста, законитоста, еднаквоста и рамноправноста на лицата на кои има се суди и врз кои се изрекува казната? И на тоа се поставува следното прашање, кое гласи: дали се работи за водење на казнена политика или политика на казнен прогон? Овие прашања претставуваат клучните прашања за кои ќе се направи обид да се одговори низ ова истражување. Фактот што во обликувањето и спроведувањето на казнената политика, учествуваат трите власти: законодавната, извршната и судската на општо и на поединечно ниво, оваа политика се остварува низ противречности кои претходно ги одредуваат односите меѓу властите, за да може секоја одделно да се вклопи во казнената политика на државата, но и во криминалната политика на државата. Тоа усогласување добива значење на фактор што влијае врз успешноста на казнената и криминалната политика во спречувањето на криминалитетот. Тогаш кога ја следиме тезата на авторите кои велат дека во казнената политика спаѓа политиката на создавањето на казнените норми, со кои се пропишуваат казни поведенија, тогаш доминантно место добива законодавната власт, која проценува, одредува и пропишува кои поведенија ќе се сметаат за опасни за општеството и граѓаните како опасни, штетни и казниви. Овој дел од казнената политика се изразува и преку пропишаната санкција (казна или алтернативна мерка) со кои се одредува степенот на општествена опасност на одредено поведение. Нашата држава се наоѓа во фазата на чести промени на казненото законодавство, преку измени и дополнувања на КЗ со нови инкриминации, но и многу чести промени и во системот на санкции.

Во настојувањето, државните органи на Република Македонија, заедно со Врховниот суд на РМ, да ги разрешат проблемите врзани за казнената политика на судовите за која се изразува општо незадоволство, кое што од друга страна е изразено преку превисокиот процент на рецидивизам во РМ, се одлучија за радикален чекор, со кој на Врховниот суд на РМ му беше зададена задача да донесе „Правилник за начин на одмерување на казните“ со кој на судиите и судовите ќе им стават на располагање инструменти, критериуми и математички одредници, преку кои судиите ќе вршат избор и

одмерување на казните за одредени категории на кривични дела и сторители. Од Уставно и казнено правна гледна точка овој пристап кон разрешувањето на проблемите на казнената политика, предизвика дискусии пред се кај судската јавност, а потоа кај научната јавност. На таа основа и Здружението за кривично право и криминологија на Македонија, организира научна расправа по повод обликувањето од страна на Врховниот суд на ваков документ. Во прв ред, ваков документ претставува повреда на принципот дека: проблематиката на примена на казни е исклучиво законска материја и таа не може да се регулира со подзаконски акти, а Врховниот суд нема овластувања(надлежности) за донесување на ваков акт. Врховниот суд има неотуѓиво право и можност да ја насочува казнената политика на судовите и судиите во рамките на неговите овластувања и да одлучува во второстепена и третостепена казнена постапка, но тој до сега не ја користел оваа можност да влијае и да ја обликува казнената политика на судовите и судиите. Второ ваквиот пристап значи повреда на процесното правило за „слободно судско уверување“ во изборот и одмерувањето на казната(санкцијата) од страна на независен и самостоен судија, кој одлучува во предметот што му е даден во надлежност. Трето и најважно, таквиот документ донесен од ненадлежен орган но под влијание и притисок на извршната власт, ќе претставува инструмент со кој се загрозува независноста на судиите, судовите и судскиот систем во вршењето на судската функција, во делењето на правда и правичноста во постапувањето. Начинот на кој е подготвен овој документ во суштина ја слабее, ја намалува и ја одзема одговорноста на судијата при одлучувањето по казнените предмети.⁴ Оние кои одлучиле да бидат судии и да бидат избрани за судии и сакат да бидат суд, треба едновременно да ја прифатат и одговорноста за делење правда што му е доверена само на судијата. Може да се каже дека нашето материјално и процесно казнено законодавство, нашата казнено-правна наука и теорија, научна и коментаторска литература на судија му даваат доволно знаења и можности да може успешно да ја врши својата судска функција на спорведувањето на казнената политика. На ова како дополнителна квалификација се надоврзува и професионалноста и стручноста на судија при одлучувањето за предметот во кој треба да примени казна, каде што треба претходно да ги изврши сите претходни проучувања и да ги оцени вредностите

⁴ „Извршувањето има сила на влијание во спроведувањето на правдата“ – Интервју со Претседателот на Врховниот суд на Република Македонија, Л. Неделкова, објавено во весникот Нова Македонија, 15 октомври, 2014 година, достапно на www.novamakedonija.com.mk/ "Izvrshuvanjeto ima sila na vlijanie vo sproveduvanjeto na pravdata" – Intervju so Pretsedatelot na Vrhovniot sud na Republika Makedonija, L.Nedelkova, objaveno vo vesnikot Nova Makedonija, 15 oktombri, 2014, dostapno na www.novamakedonija.com.mk

на доказите кои му стојат на располагање. Тоа се мора да се направи со примена на методите на судскиот менаџмент, да одлучи за предметот и да избере и одмери казна на сторителот на казненото дело кој е виновен, а судијата ја утврдил вината. Вториот аспект од судската казнена политика се однесува на судијата како личност, со лични карактеристики и способности, стручност и професионалност, личен интегритет, достоинство, авторитет и доверливост од граѓаните во функцијата која ја врши, независност во вршењето на функцијата и самостојност која самиот си ја обезбедува (никој не може да го направи самостоен и независен ако самиот тоа не го чини) и врз сето тоа да дели правда во правична постапка. По наше мислење тој ја гради и остварува судската казнена политика. Во обликувањето на казнената политика му помагаат: Врховниот суд на Република Македонија кои преку своите ставови и мислења што ги изградува самостојно, обликува казнена политика и на тој начин им укажува на пониските судови како конкретно да ја обликуваат казнената политика. Во тој дел и на идентичен начин и Апелационите судови обликуваат казнена политика низ одлучувањето во втор степен (во жалбена постапка). Но и едниот и другиот повисок суд на судијата и на судот му помагаат да формира и остварува казнена политика без да на кој било начин да ја доведуваат во прашање независноста и самостојноста на судијата во одлучувањето во конкретен предмет, во изборот и примената на казната и во одмерувањето на нејзината висина. Така и на тој начин, судиите од сите судови и судии од сите степени и видови, ќе придонесуваат судството во нашата држава да биде независно, а функциите да ги врши самостојно. Казната е праведна, тогаш кога е во согласност со системот на вредности во средината и општеството во кое се применува со критериумите што се со доминантно значење и влијание во средината за тоа што е правда и праведно. Казната е правична за лицето на кое му е изречена, во согласност со деликтот заради кој му е изречена. Останатите начела на органот што применува казна му помагаат полесно да дојде до правдата, да ја потврди, да увери дека праведно одлучил и праведно постапил. Основен критериум во изборот на кривичната санкција за органот што ја применува, секогаш треба да биде кривично-правната норма (инкриминацијата) со која се пропишува казненото дело и се пропишува и казната за истото. Оваа техника за одредување на овој критериум може да се каже дека е општо прифатена во кривичните законици. При овој јасен и прифатен став во казненото право, сепак се поставува прашањето и јасно и прецизно одредените (дефинираните) кривично-правни

норми, до која мера овозможуваат, обезбедуваат критериуми со кои се обезбедува објективно одмерување на казната и дали истите се толку прецизни што тоа го обезбедуваат? Делото го сторил човек со сите свои посебности што ја чинат неговата индивидуа и се применува врз човек со сите свои посебности и современите казнено-правни науки (кривично право, криминологија, пенологија, судската психологија). Начелото на индивидуализација го развија до многу висок степен, што го поврзуваат дури и со загарантираните права и слободи на човекот. Но и кога судијата кој ја одмерува казната е исто така човек со свој систем на вредности, свакања, погледи на животот и др. Но сепак од судијата се бара да биде човек со разбирање за другиот човек на кој му суди. Точно затоа се вели дека кривичното право и како наука и како филозофија не успеало да постави критериуми кои на судијата ќе му обезбедат објективно одмерување на казната, делото и човекот. Некои автори го поставуваат прашањето, дали воведувањето на компјутеризацијата во казненото право, ќе доведе до методи што ќе овозможат објективизација при одмерувањето на казната?⁵

Честите промени на нормите во кривичниот законик, внесувањето на нови инкриминации, кои ги наметнуваат новите и современите облици на криминалитет, честите промени на санкциите (по вид и начин на одмерување, распон и траење), уште повеќе го усложнуваат одмерувањето на санкциите. Разрешувајќи ги овие големи проблеми, кривичноправната наука, решението го најде во воведувањето на **олеснителни и отежителни** околности чиј систем и број постојано се проширува како настојување на судијата да му се стави на располагање инструменти за одмерување на казната. Сепак, општо е мислење кај оние што се занимаваат со оваа проблематика, дека проблемот не е разрешен.⁶

Новиот збогатен систем на санкции во голема мера ослободени од елементот на репресивност, пунитивност и ретрибутивност, треба на судиите да им ги зголемат можностите за правилно одмерување на санкциите, но и многу поголем, професионален, стручен и човечки ангажман во изборот и одмерувањето на санкциите. Во криминологијата се отвора едно ново подрачје на истражување на криминалите, коешто е одредено како „Влијанието на културните фактори на криминалитетот“.⁷

⁵ Закон за кривична постапка, Службен весник на РМ бр. 150/10/ Закон za krivichna postapka, Sluzhben vesnik na RM br. 150/10.

⁶ Zoran Stojanović, op.cit., стр. 10.

⁷ Ibid, стр.11.

4. Казнената политика е државна политика

Казнената политика е државна политика по две основи: прво, државните органи, законодавната власт низ законите што ги донесува, ги изразува, дефинира и одредува општествените вредности и добра, правата и слободите кои што ги заштитува преку казненото законодавство што таа го донесува. Внесувајќи нови инкриминации во кривичното законодавство, таа одредува кои добра и вредности се од интерес за граѓаните и општествената заедница се нападнати со криминално загрозување. Тие по правило произлегуваат од политиката што ја води државата во развојот и просперитетот на општеството во целина. Овој дел од казнената политика, кој се изразува преку донесувањето на законски и подзаконски акти со кои се одредува што е противправно, спортивно на интересите и потребите на граѓаните и општеството, по логиката и природата на обликувањето, како и целите што треба да се остварат со нивната примена, тие налагаат одреден методолошки однос и постапување со нив кој е научно и емпириски проверен. Тој методолошки пристап неопходно е да се применува и прд примената на одредени казнено правни прописи и по нивната промена или донесување на нови. Пред да се променат прописите, неопходно е да се изврши верификација и да се утврдат слабите и добрите страни на правната норма, да се верификува и утврди во која насока, таа не е добра и не е во функција на целите во кои е воведена во казненото право и во која насока треба да се менува, кои се новите криминални појави или односи што треба да се заштитат со нови правни норми и со нови казни-санкции. Ова е особено значајно во ова сегашно време во нашата држава, не само заради новите промени што со себе ги донесе новиот политички, економски и социјален систем, новите облици на криминалитет, туку и заради потребата преку казнено правниот систем да се обезбеди правна, политичка стабилност на системот. Недопуштено е заради оваа функција, така брзо и лесно да се вршат промени во казненото законодавство. Понатака институциите и органите кои на законодавната власт кои и ги подготвуваат законските прописи, нови или оние што содржат измени, треба систематски и во континуитет да го следат криминалитетот во неговата структура и односи во кои се јавува и како се манифестира во реалните односи, какви движења покажува и во согласност со тоа да се вреднува и верификува вредност на законските прописи што се во правна сила и какви ефекти во спречувањето на криминалитетот како

индивидуална и масовна појава се остваруваат. Само така ќе се добие одговор дали и во која насока треба да се менуваат законските односи. Тоа особено во последно време ни се случува КЗ да го менуваме толку често. Од друга страна пак се пропишуваат нови инкриминации, како онаа „кражба на електрична струја“ – инкриминација, која што ќе повлече други инкриминации од овој вид, за кои постојат во КЗ норми според кои може да се оствари казнен прогон. Ваквиот пристап кон објаснувањето на казнената политика на законодавните органи, на самите нив им дава доволно елементи да го постават и концептот на криминална политика, како составен дел на политиката на државата во нејзиниот развој, просперитет и функционирање на органите на државата во согласност со постулатот на владеење на правото, односно „правна држава“.

За жал, овој методолошки пристап не е прифатен, не е постанат дел од менаџментот во функционирањето на државните органи, пристапот кон програмирањето, организацијата, надзорот и контролата врз делувањето на истите во областа на спречувањето и сузбивањето на криминалитетот. Но тоа треба и мора да постане составен дел на криминалната политика и на казнената политика, како што е сфатена, разјасната и утврдена во овој труд. Во суштина, државната политика како казнена политика ја програмираат, остваруваат, организираат, надзираат – државните органи на кои им е доверена надлежноста на казниениот прогон. Тоа се органите на полицијата, јавните обвинителства од сите рангови и судовите од различната надлежност.

Во овој труд тргнуваме од уверувањето дека полицијата во чија надлежност спаѓа откривањето, докажувањето и покренувањето на казнена постапка против осомничените лица, сторители на кривични дела во рамки на своите наележности, со мерките на криминалистичкото постапување и постапувањето во согласност со овластувањата од ЗКП, остваруваат дејствија и постапки со кои остваруваат елементи на казнена политика како конечна цел на сите постапувања на органите на репресијата. Нивното постапување има двојно значење: брзото ефикасно откривање на кривичните дела и нивните сторители, собирањето на докази кои неспорно ја докажуваат вината и одговорноста на сторителот на делото, им ја олеснуваат работата на судиите, но им овозможуваат постапката да ја водат ефикасно и динамично, да извршат правилн избор на санкција. Влијанието на полицијата во казнената политика на државата, може

да биде посредно и непосредно. Притоа, од суштествено значење е полицијата во своето постапување како репресивен орган, доследно да ги почитува начелата на законитост во постапувањето и легитимитет во примена на присилните мерки и средства.

Честото повикување на граѓаните од страна на полицијата на информативни разговори, примената на специјални истражни мерки, приведувања и апсења имаат непосреден одраз на казнената политика во целина, но и на превентивната криминална политика. Ова заслужува внимание од причина што полициските органи најчесто ја практикуваат мерката „информативен разговор“ , приведување на граѓани во рамките на законските овластувања, спектакуларни апсења на поголем број на осомничени лица, чии приведувања завршуваат со притвор. Тоа покажува дека полицијата на свој начин влијае врз одлуките на ЈО и судијата на претходна постапка, особено при донесување на одлука за примена на мерката притвор.

Истражувањата покажуваат дека односот на судечкиот судија спрема осомниченото или обвинетото лице, кое било во притвор, при одлучувањето за вината и санкцијата, не останува без влијание на судијата на овој факт. Американската полиција посебно ги следи и проучува овие активности, особено од нивното влијание врз третманот и одлуката на судиите за казната и одговорноста на осомниченото/ обвинетото лице.⁸

Од друга страна, некои наши истражувања, што ги спроведуваат невладините организации, покажуваат дека состојбата на „притвореник“ на лицето на кое му се суди, има влијание врз односот и одлуката на судијата за одговорноста и казната што му се изрекува. Ова и поради фактот што се прикажува дека истражните судии, според одредбите на старата кривична постапка и судиите на претходна постапка – според новиот ЗКП, многу лесно и без посебно испитување на заснованоста ги прифаќаат барањата на ЈО за одредување на притвор и согласно определуваат релативно долг период на притвор.⁹

---

⁸ Ѓ. Ignjatović, Kriminalitet i reagovanje države, Strategija državno reagovanja protiv kriminaliteta, vo redakcija na D. Radoslavljević, Beograd, 2003 godina, стр. 17.

⁹ Извештај од истражувањето „Корупција и криминалитет“, 2003 година. / Izvешtaj od istrazuvanjetu "Korupcija i kriminalitet", 2003 godina

Заклучок

Смислата и значењето на ова што понапред го изложивме под општата поставка дека полицијата со своето делување и примена на одредени криминалистички и полициски мерки и постапки, има силно влијание врз казнената политика во државата и судовите. Единствен начин на кој ќе се сфати ако само се разбере дека мерките и постапувањето на полициските органи спрема осомничените сторители на кривични дела, претставува систем на поврзани дејствија, како постојано делување на полицијата со силно влијание врз карактеристиките на државата, обликувајќи ја во недемократска политичка држава. Во рамки на функцијата на судовите во гаранција, заштита и остварување на правата и слободите, при судењето, судот треба да ги анализира постапувањата на полицијата во предкривичната постапка, за да се заштити од нивни влијанија при решавањето на судскиот предмет, но и да преземе соодветни мерки за заштита на правата и слободите на граѓанинот, ако во оваа кривична постапка имало повреди и нарушувања. Пристапот кон оваа проблематика би можел да се одреди како „криминолошки“ кој треба да биди сознание на полициските службеници и дел од нивниот професионален однос кон спречувањето и сузбивањето на криминалитетот.

Ljupcho Arnaudovski, PhD ¹⁰

*1.02 Scientific Review Article
UDC343.19.077.6(497.7)*

PENAL POLICY

Summary

The author of the paper addresses the issue of judicial penal policy in the Republic of Macedonia. The author points out that whenever crime in a certain area and in a certain time is rising and has features that make it difficult and complex for detection and prevention, penal policy becomes a current problem in the science of crime and in the practice of those working on areas of its prevention and suppression. It is happening now in our country. It was the immediate occasion of the Association of Criminal Law and Criminology of Macedonia to organize scientific discussion related to penal policy. The discussion was focused on penal policy as a scientific and theoretical problem and practice that exercise the criminal prosecution authorities, especially the courts. In the article the author explains the difference between criminal policy of the state, on the one hand and judicial penal policy, on the other hand, and in which direction is going the national legislation by the frequent amendments to the Criminal Code and the adoption of the Regulation on the sentencing by the Supreme Court of the Republic of Macedonia.

Key words: Criminal Policy, Sentencing Guidelines, Courts, Crime Rate, Criminology, Police.

---

¹⁰ Full-time Professor at the Law Faculty “Iustinianus Primus”, University of “Ss.Cyril and Methodius” in Skopje

Користена литература/Bibliography

- З. Сулејманов, Криминална политика, Скопје, 2011, стр.43. / Z. Sulejmanov, Kriminalna politika, Skopje, 2011, str.43.
- Z. Stojanović, Kaznena politika u Srbiji – sukob zakonodavca i sudske prakse vo kaznena politika u Srbiji, kaznena reakcija u Srbiji, II deo, Beograd, 20-2, стр. 7.
- „Извршувањето има сила на влијание во спроведувањето на правдата“–Интервју со Претседателот на Врховниот суд на Република Македонија, Л. Неделкова, објавено во весникот Нова Македонија, 15 октомври, 2014 година, достапно на www.novamakedonija.com.mk / Intervju so Pretsedatelot na Vrhovniot sud na Republika Makedonija, L. Nedelkova, objaveno vo vesnikot Nova Makedonija, 15 oktombri, 2014 godina, dostapno na www.novamakedonija.mk.
- Zoran Stojanović, op.cit., стр. 10.
- Ѓ. Ignjatović, Kriminalitet i reagovanje države, Strategija državno reagovanja protiv kriminaliteta, vo redakcija na D. Radoslavljević, Beograd, 2003 godina, стр.17.
- Извештај од истражувањето „Корупција и криминалитет“, 2003 година. / Izveshtaj od istrazuvanjeto "Korupcija I kriminalitet", 2003 godina.